

UŞAK ŞER'İYYE SİCİLLERİN'DEN
(H.1326-1328 / M.1908-1910)
TARİHLİ 9 NO'LU DEFTERİN
TRANSKRİBİ VE DEĞERLENDİRMESİ

Hazırlayan:

Gökhan BABACAN

Danışman:

Yrd. Doç. Dr. Sadiye TUTSAK

Gökhan BABACAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tarih Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Sadiye TUTSAK

AFYON

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Aralık 2005

ÖZET

Çalışmamızda, h.1326-1328 m.1908-1910 yıllarını içeren 9 Numaralı Uşak Kazası Şer'iyye Sicili (Uşak Ticaret Mahkemesi'ne Mahsus Karar Defteri) incelenmiştir.

Şer'iyye sicillerinin şehir tarihleri açısından taşıdığı önemden dolayı, çalışmış olduğumuz Uşak Kazası Şer'iyye Sicili'nde bulunan, 198 sayfanın 122'inci sayfasından itibaren diğer varakların boş olduğu görülmüştür. Okunabilen, 122 belgenin basit transkripsiyonu yapıldıktan ve bu belgelerin günümüz alfabesine çevrildikten sonra dikkatli bir plan dahilinde tasnife tabi tutularak değerlendirmesi de yapılmıştır. Defterden, Uşak Kazası'nın idarî ve fizikî yapısı ile ilgili olarak merkeze bağlı nahiye, köy ve mahalle isimlerini tespit etmekte mümkün olmuştur. Ayrıca Uşak Kazasının da ismi günümüzde değişen nahiye ve köy isimleri de belirlenmiştir. Bir de defterimizin Ticaret Mahkemeleri kayıtlarını içermesinden dolayı davaların konuları da belirlenmiş ve değerlendirilmesi yapılmıştır.

İncelediğimiz çalışmamız ışığında Uşak Kazası'nın ticari faaliyetleri, tarım ve hayvancılığı hakkında da telif eserlerden yararlanılarak bilgi verilmeye çalışılmıştır. Bunun yanında şer'iyye sicillerinin tarihi önemi, Uşak Şer'iyye Sicilleri tanıtımı, Uşak adının nereden geldiği ve Uşak'ın geçmişten günümüze kısaca tarihinden de bahsedilerek Uşak Kazası'nın çok yönlü olarak değerlendirmesi de yapılmıştır. Bir de çalışmamızda tablolara geniş yer verilerek, çalışmamızın daha istatistiki verilere dayanması sağlanmıştır.

Çalışmamız, XX. yüzyılın ilk çeyreğindeki iki yıllık zaman dilimini kapsasa da çalışmamızın, Uşak Kazası'nın sosyo-ekonomik durumuna kısa süreli de olsa ışık tutmuş olması, o dönemin anlaşılması açısından da son derece önemlidir.

ABSTRACT

This study examines that is the court registration book of Uşak Region (The verdict book of Uşak Commerce Court) between the year 1908-1910 A. D. number of which is 9.

As court registrations has importance for the history of cities;in Uşak region court registration book that was examined;it was seen that the sheets of papers from 122nd page of totally 198 pages to the end of them were empty.

So, we examined the illegible ones. After doing simple transcription of 122 documents and interpreting these to this time's alphabet, the documents were evaluated in a careful planning and classification.

From registration book, it is possible to learn Uşak region's administrative geographical divisions concerning the names of town that depends on the administrative of the centre,the villages of the centre city,the towns and some settlements.

Moreover,the names of villages and towns that have changed so far in Uşak region were determined.Also,as our book has registrations of Commerce Court's; the subjects of trials were determined and evaluated. With the help of composition writings,we tried to inform you about Uşak region's commercial activities,agriculture and animal sector in our study.

Besides, the historical importance of court registration book; the introduction of Uşak court registration book and the root of "Uşak" name and its history in sum were mentioned, Uşak Region was evaluated in some aspects.

Moreover,with giving much more places to tables,we ensured our study to depend on statistic information. Our study has also great importance to understand that period of time because it reveals Uşak region's socio-economical position although it contains two annual period of time in the first quarter of 20's.

ÖNSÖZ

Osmanlı Tarih Araştırmaları açısından hukukî, ekonomik, idarî, askerî ve sosyal içeriğiyle büyük önem taşıyan şer‘iyye sicilleri ile ilgili çalışmalar son yıllarda hız kazanarak, şehirlerin tarihine de farklı açılardan bakabilme imkanını sunmuştur. Üzerinde çalıştığımız belgelerin ticaret mahkemesi kararlarını içermesi, muhtevasını daraltmış olsa da Uşak’ın tarihine ışık tutabilecek sosyal, iktisâdî, askerî ve idarî hayatı hakkında bize bilgi vermiştir.

Giriş kısmında Uşak Kazası, genel olarak şer‘iyye sicilleri ve Uşak şer‘iyye sicilleri hakkında bilgi verilmiştir. Diğer bölümlerde ise defterden çıkan belgeler ışığında Uşak Kazası’nın idarî, fizikî, sosyal ve ekonomik yapısına ilişkin değerlendirmeler ile metnin transkripsiyonu yapılmıştır. Transkripsiyonda belgelerin yıpranmış, çürümüş veya buna benzer herhangi bir sebepten dolayı okunamayan yerleri kesik kesik nokta konularak (.....silik.....) gösterilmiştir. İncelemiş olduğumuz mahkeme kayıtlarına ait bu defterde bilgilerin sınırlı olmasından dolayı belgelerin değerlendirme bölümünde çok sıkıntı çekilmiştir. Bu noktada da incelediğimiz dönemi kapsayan salnameler, temettuat defterleri ve telif eserlerden faydalanılmıştır.

Bu ve benzeri çalışmaların yapılması gerek Osmanlı Tarihi hakkında ve gerekse şehir tarihi hakkında daha sağlıklı bilgiler içeren eserlerin ortaya çıkmasını hızlandıracaktır.

Çalışmamla ilgili olarak, her zaman yakın ilgi, destek ve teşviklerini gördüğüm, tecrübelerinden yararlandığım danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Sadiye TUTSAK’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca yardımlarından dolayı Yrd. Doç. Dr. Mehmet GÜNEŞ’e, Dr. Muharrem BAYAR’a, çalışmamda benden maddi, manevi desteğini esirgemeyen sevgili eşim Sultan BABACAN’a ve ismini burada zikredemediğim herkese teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Gökhan

BABACAN

ÖZGEÇMİŞ

Gökhan BABACAN

Tarih Anabilim Dalı

Yüksek Lisans

Eğitim

Lisans: 2001-AKÜ Uşak Eğitim Fakültesi, Tarih Öğretmenliği

Lise: 1995-Atatürk Lisesi, Sosyal Bölümü

Ortaokul: 1992-Halit Ziya Ortaokulu

İlkokul: 1989-Bireylül İlkokulu

İş/İstihdam

2001-Bitlis,Ergezen İlköğretim Okulu, Sosyal Bilgiler Öğretmeni

2003- Afyon/Sincanlı, Güney İlköğretim Okulu, Sosyal Bilgiler Öğretmeni

2004- Afyon, Salim Pancar İlköğretim Okulu, Sosyal Bilgiler Öğretmeni

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri ve yılı: Uşak-22.02.1978

Cinsiyet: Erkek

Yabancı Dil: İngilizce

TABLÖLAR

Sayfa

Tablo 1. Defterde Yer Alan Kazâ, Nahiye ve Köy Adlarına Ait Liste_____

14

Tablo 2. Defterde Geçen Köylerin Eski ve Yeni Adlarına Ait Liste_____

16

Tablo 3. Defterde Adı Geçen Uşak Kazası'na Ait Mahalleleri Gösteren Liste_____

18

Tablo 4. Defterde Adı Geçen Mahallelerin Eski ve Yeni Adlarına Ait Liste_____

19

Tablo 5. Defterde Adı Geçen Ünvan ve Lakapları Gösteren Liste_____

22

Tablo 6. Defterde Adı Geçen Mesleklere Ait Liste_____

25

Tablo 7. Defterde Adı Geçen Uşak Ticaret Mahkemesi Davaların Konuları

Davacı Ve Davalıları Gösteren Liste_____

29

Tablo 8. Defterde İzmir Limanı'ndan İhraç Edilen Tarım Ürünlerine Ait Liste _____

42

Tablo 9. Defterde Adı Geçen Ticari Mal, Ölçü ve Bedellerine Ait Liste____

44

EKLER

Sayfa

Defterde Bulunan Belge Çeşitlerine Ait Liste

Ek 1. U.Ş.S., 9/ Uşak Ticaret Mahkemesi Sayfa / Mütessesil No: 28 / 68-69_____

375

Ek 2. U.Ş.S., 9/ Uşak Ticaret Mahkemesi Sayfa / Mütessesil No: 46 / 16-17_____

376

Ek 3. U.Ş.S., 9/ Uşak Ticaret Mahkemesi Sayfa / Mütessesil No: 54 / 37-38_____

377

Ek 4. U.Ş.S., 9/ Uşak Ticaret Mahkemesi Sayfa / Mütessesil No: 115 / 17-20_____

378

Ek 5. U.Ş.S., 9/ Uşak Ticaret Mahkemesi Sayfa / Mütessesil No: 58 / 44-45_____

379

KISALTMALAR

- a.g.b.:** Adı geçen bildiri
a.g.e.: Adı geçen eser
a.g.l.:Adı geçen lgat
a.g.m.: Adı geçen makale
Ad.: Adet
AKÜ: Afyon Kocatepe Üniversitesi
Bkz.: Bakınız
BOA.: Başbakanlık Osmanlı Arřivi
C.: Cilt
Der.: Derleyen
H.: Hicri
H.V.S.: Hüdavendigar Vilayeti Salnamesi

Haz.: Hazırlayan
İ.A.: İslâm Ansiklopedisi
M.E.B.: Milli Eğitim Bakanlığı
M.Ö.: Milattan Önce
M.S.: Milattan Sonra
M.S.B.: Milli Savunma Bakanlığı
Mi.: Miladi
Ru.: Rûmi
s.: Sayfa
T.D.K.: Türk Dil Kurumu
T.D.V.: Türkiye Diyanet Vakfı
T.T.K.: Türk Tarih Kurumu
U.S.Ş.: Uşak Şer'iyye Sicili
U.Ş.S.: Uşak Şer'iyye Sicilleri
Üniv.: Üniversitesi
v.b.: Ve benzeri
V.d.: Ve diğerleri
VGM.: Vakıflar Genel Müdürlüğü

İÇİNDEKİLER

ÖZET	III
ABSTRACT	IV
ÖNSÖZ	V
ÖZGEÇMİŞ	VI
TABLolar	VII
EKLER	VIII
KISALTMALAR	IX
İÇİNDEKİLER	XI
GİRİŞ	1
I. ŞER'İYYE SİCİLLERİ'NİN TARİHİ ÖNEMİ.	2
II. UŞAK ŞER'İYYE SİCİLLERİ'NİN TANITIMI.....	3

I. BÖLÜM

UŞAK'IN TARİHİ VE İDRİ YAPISI

I. GEMİŞTEN GÜNÜMÜZE UŞAK	6
II. KAZA NAHİYE VE KÖYLER	14
III. İDARECİLER	16
IV. MAHALLELER	17

II. BÖLÜM

UŞAK'TA SOSYAL VE İKTİSÂDÎ YAPI

I. DEMOGRAFİK YAPI	20
II. ÜNVANLAR VE LAKAPLAR	21
III. MESLEK GURUPLARI	24
IV. UŞAK'TA TİCARET	27
a. Osmanlı Devleti'nde Ticaret Mahkemeleri	27
b. Para-Fiyat	43
c. Uşak'ta Tarım	45
d. Uşak'ta Hayvancılık	46

III. BÖLÜM

9 NO'LU UŞAK ŞER'İYYE SİCİLİ(UŞAK TİCARET MAHKEMELERİ'NE MAHSUS KARAR DEFTERİ H. 1326-1328 / M.1908-1910)'NİN ÖZETİ VE

TRANSKRİBİ

I. 9 No'lu Uşak Şer'iyye Sicili'nin Özeti	48
II. 9 No'lu Uşak Şer'iyye Sicili'nin Transkribi	131
SONUÇ	355
BİBLİYOĞRAFYA	357
SÖZLÜK	362
EKLER	375

